

Sygn. akt I ACa 657/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Kowacz-Braun
Sędziowie:	SSA Jerzy Bess SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa W. S. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - I. P. N. (...) przeciwko N. P.w W.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 10 stycznia 2017 r. sygn. akt I C 1772/13

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala powództwo także w zakresie żądania zobowiązania do wykreślenia erratą danych identyfikacyjnych powoda z noty identyfikacyjnej nr (...)**
- 2. oddala apelację w pozostałym zakresie;**
- 3. odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego.**

SSA Sławomir Jamróg SSA Anna Kowacz-Braun SSA Jerzy Bess

Sygn. akt I ACa 657/17

UZASADNIENIE

Powód W. S. (1) wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa – I. P. N.– (...) przeciwko N. P. (...)w W. z pozwem o:

1. o zobowiązanie strony pozwanej do zaniechania dalszego naruszania dóbr osobistych powoda poprzez zaniechanie udzielenia informacji, iż powód był tajnym współpracownikiem S. B. – pod pseudonimem (...) lub informacji z których taki wniosek mógłby wynikać;

2. o zobowiązanie strony pozwanej, pod rygorem natychmiastowej wykonalności, do popełnienia czynności potrzebnych do wykreślenia erratą, wydanego w nocie identyfikacyjnej nr (...) inkryminowanego zapisu, niezgodnego z rzeczywistym stanem, lub jeżeli to niemożliwe, o uzupełnienie noty identyfikacyjnej nr (...) o informację o prawomocnym wyroku Sądu Apelacyjnego w W. V Wydział Lustracyjny z dnia 27 czerwca 2006 r.. Na rozprawie w dniu 10.01.2017r. powód sprecyzował, że chce sprostowania w ten sposób, że z noty wykreśli się słowa „S., W., (...) Zakłady (...) w N., 24.08.1941r. L., S.”

3. o nakazanie pozwanemu usunięcia skutków naruszenia jego dóbr osobistych poprzez złożenie pisemnych przeprosin za naruszenie jego dobrego imienia w oczach opinii publicznej jakich doznał poprzez zamieszczenie, na podstawie niezgodnego z prawdą zapisu w nocie identyfikacyjnej nr (...) fałszywie przypisującą W. S. (1) współpracę z organami S. B. i opublikowanie na koszt własny stosownego oświadczenia na łamach dwutygodnika SI (...) oraz (...) (...), a także na portalach internetowych takich jak: (...) (...), (...), oświadczenia o następującej treści: „Przepraszamy Pana W. S. (1), byłego wojewodę (...) za przyczynienie się do rozpowszechniania fałszywych oskarżeń na łamach (...), dwutygodnika SI (...) i w internecie, m. in. na portalu (...) wskutek podania w nocie identyfikacyjnej (...) zapisu niezgodnego z rzeczywistym stanem, iż miały być on tajnym współpracownikiem (...) Ta nieprawdziwa informacja, godząca w dobre imię i wiarygodność, wypracowana została przy braku należytej staranności, wymaganej ustawą o IPN. Jednocześnie wyrażamy ubolewanie, z powodu wyrządzenia Panu W. S. (1), bardzo wielkiej krzywdy – Oddział I. P. N. w K.”;

4. o zasądzenie w trybie art. 448 k.c. zadośćuczynienia pieniężnego w kwocie 20.000 zł oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

Strona pozwana Skarb Państwa - I. P. N. (...) przeciwko N. P. z siedzibą w W. wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem częściowym z dnia 12 lutego 2015r. sygn. akt Sygn. akt I C 1772/13 Sąd Okręgowy w Krakowie nakazał Skarbowi Państwa - I. P. N. (...) przeciwko N. P. w W. przeproszenie powoda W. S. (1) poprzez nakazanie opublikowania :

a) w dwutygodniku SI (...);

b) w dzienniku (...);

c) na portalu internetowym: (...)

treści przeprosin:

„Przepraszamy Pana W. S. (1), byłego Wojewodę (...), za przyczynienie się do rozpowszechniania fałszywych oskarżeń wskutek podania w nocie identyfikacyjnej (...) zapisu niezgodnego z rzeczywistym stanem, iż miał być tajnym współpracownikiem S. B.. Wyrażamy ubolewanie z powodu wyrządzenia Panu W. S. (1) bardzo wielkiej krzywdy.

I. P. N. (...) przeciwko N. P.” (pkt I) . Sąd pierwszej instancji zasądził także od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 20 000 zł tytułem zadośćuczynienia (pkt II) a w w pozostałej części powództwo o przeproszenie oddalił (pkt III).

Na skutek apelacji Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 3 września 2015r. sygn. akt I ACa 668/15 częściowo zmienił wyrok z dnia 12 lutego 2015r. w ten sposób, że oddalił powództwo co do określonego w punkcie I b

obowiązku publikacji przeproszenia w dzienniku (...), a także co do określonego w punkcie II obowiązku świadczenia zadośćuczynienia, znosząc między stronami koszty procesu oddalając apelację w pozostałej części.

Podstawę tych rozstrzygnięć stanowiło ustalenie, że W. S. (2) złożył wniosek o wydanie noty został złożony na podstawie art. 32 ustawy z 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 1998 r., Nr 155, poz. 1016 ze zm. , dalej ustawa o IPN) w brzmieniu wówczas obowiązującym. W dniu 25 października 2005 r. Naczelnik Oddziałowego Biura (...) I. P. N.w K. wydał notę identyfikacyjną nr (...) zawierającą dane powoda jako (...) Przedmiotowa nota została sporządzona w dniu 12 października 2005r. na podstawie akt IPN Kr (...), W aktach tych brak było jednak wystarczających dokumentów z których by wynikało, że W. S. (1) udzielał jakichś informacji na temat W. S. (2).

W związku z opublikowaniem na łamach Dziennika Polskiego z dnia 6 stycznia 2006r. listy not identyfikacyjnych IPN na której znalazło się nazwisko powoda, W. S. (1) złożył w dniu 11 stycznia 2006r. do Sądu Lustracyjnego w W. wniosek o orzeczenie zgodności z prawdą swojego oświadczenia lustracyjnego w którym oświadczył, że nie był tajnym współpracownikiem. Powód dowiedział się o wydaniu noty w dniu 16 marca 2009r. W dniu 27 czerwca 2006 r., Sąd Apelacyjny w W. V Wydział Lustracyjny wydał orzeczenie w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego na mocy art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944 – 1990 osób pełniących funkcje publiczne, w którym stwierdził, że W. S. (1) złożył zgodne z prawdą oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 wymienionej wyżej ustawy.

Odpis powyższego orzeczenia, powód przekazał Naczelnikowi Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w K. w dniu 10 października 2006r. Równocześnie złożył wniosek o wydanie zaświadczenia, stwierdzającego, że jest pokrzywdzonym w rozumieniu ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej.

Wydanie noty spowodowało, że powód W. S. (1), zaczął być postrzegany jako (...) Ukazały się liczne publikacje w prasie i na portalach internetowych z wykazem tajnych współpracowników, gdzie dane powoda były podawane jako jednego z tajnych współpracowników. W dwutygodniku SI (...), w dzienniku (...) oraz na portalu internetowym „ (...) ukazały się publikacje w których wymieniono osoby w stosunku do których IPN wydał noty identyfikacyjne współpracowników organów bezpieczeństwa PRL, m. in. wskazano powoda W. S. (1), nr noty i pseudonim. Powyższe publikacje spowodowały, że znaczna część znajomych powoda odwróciła się od niego i stracili do niego zaufanie. Także żona powoda była zaniepokojona takimi informacjami. Nadto powód stał się przedmiotem żartów np. wołali za nim na ulicy „Idzie nowy(...)”. W N., gdzie powód był osobą publiczną (2 kadencje pełnił funkcję radnego, był przewodniczącym rady miejskiej oraz Komitetu (...), kierownikiem rejonowego urzędu w N., a także wojewodą (...)) upublicznienie informacji, że współpracował ze S. B. spowodowało, że musiał wyprowadzić się z miasta.

Pomówienie powoda, że był tajnym współpracownikiem czyli osobą, która opisuje i ocenia innych, a następnie na podstawie tych ocen dokonywana jest dalsza analiza ewentualnie działania operacyjne, było przyczyną, że nie został zaproszony na 25-lecie wyborów czerwcowych i obchody. Sytuacji powoda nie zmieniło oczyszczenie jego imienia przez Sąd Apelacyjny w W.V Wydział Lustracyjny.

Przy powołanym wyżej rozstrzygnięciu uznano częściową zasadność roszczenia o nakazanie stronie pozwanej przeproszenie powoda. Przyjęto, że doszło do bezprawnego wydania noty nr (...) albowiem nie było wystarczające przypisanie do osoby zarejestrowanej jako (...)danych powoda bez analizy sposobu przedstawienia informacji a co więcej w oderwaniu od oceny czy zwarte tam informacje wskazują na aktywną działalność osoby, której przypisano współpracę ze służbami. I. P. N.poświadczając, że dokumenty znajdujące się w zasobach archiwalnych wskazują , że W. S. (1) był tajnym współpracownikiem zbierającym lub ewentualnie oceniającym informacje o pokrzywdzonym (tj. W. S. (2)) dał podstawy do stygmatyzacji powoda, czym naruszył jego dobra osobiste. Z punktu widzenia odbioru przekazu było to w istocie równoznaczne z przyczynieniem się do rozpowszechniania informacji w mediach, że jednak powód był tajnym współpracownikiem S. B. Opublikowanie przeproszenia stanowiło w ocenie Sądu drugiej instancji środek

adekwatny prowadzący do uchylenia skutku naruszenia. Zmiana rozstrzygnięcia pierwszej instancji co do żądania zadośćuczynienia wynikała z przyjęcia przez Sąd Apelacyjny w K. przedawnienia roszczenia o zadośćuczynienie.

Skarga kasacyjna zarejestrowana pod sygnaturą III CSK 69/16 nie została przyjęta do rozpoznania

Zaskarżonym obecnie wyrokiem z dnia 10 stycznia 2017 r. sygn. akt I C 1772/13 Sąd Okręgowy w Krakowie nakazał stronie pozwanej wykreślić z noty identyfikacyjnej nr (...) z dnia 12 października 2005 r. wystawionej przez I. P. N. (...) przeciwko N. P. (...) w K. (BU Kr III – (...)) poprzez trwałe połączenie z notą erraty w której zostanie napisane, że: w nocie identyfikacyjnej (...) wykreśla się następujące słowa: (...), (...), (...) Zakłady (...) P." w N.", "24.08.1941 r. L.", (...) "(pkt I, oddalił w pozostałej części powództwo (pkt II), kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa (pkt III), koszty związane z udziałem w sprawie pełnomocników stron zniósł wzajemnie (pkt IV).

Wydając to orzeczenie Sąd Okręgowy powielił stan faktyczny przedstawiony we wcześniejszym wyroku częściowym a nadto przyjął za niesporną treść noty nr (...)

„W związku z wnioskiem Pana W. S. (2) z dnia 09.07.2004r., dotyczącym podania dalszych danych identyfikacyjnych funkcjonariuszy, pracowników lub współpracowników organów bezpieczeństwa, którzy zbierali lub oceniali dane o pokrzywdzonym, na podstawie art. 32 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. „o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu” (...), Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu informuję Pana o danych informatora zanonimizowanych w udostępnionych dokumentach dotyczących pokrzywdzonego, które można było jednoznacznie określić na podstawie dokumentów b. Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w N. znajdujących się w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

I.

Kryptonim lub numer pod którym zanonimizowano dane osobowe informatora w udostępnionych lub wydanych dokumentach dotyczących pokrzywdzonego:

Ps. (...) – NS- (...) -tajny współpracownik

Nazwisko: S.

Imię: W.

Stopień/stanowisko służbowe: -

Miejsce pracy: (...) Zakłady (...) w N.

Data urodzenia: 24.08.1941r. L.

Imię ojca: S.”

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że

Po wydaniu noty identyfikacyjnej nr (...) I. P. N.– (...) przeciwko N. P. nie wydawała żadnych dokumentów, opinii, not z których by wynikało, że powód był tajnym współpracownikiem. Instytut dołączył do akt wszelkie dokumenty, których dołączenia domaga się powód.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że zasadne jest roszczenie o sprostowanie noty identyfikacyjnej nr (...) erratą o treści wskazanej w wyroku. Odwołując się do treści art. 2 a) Dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. „w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych” (Dz.U.UE L z dnia 23 listopada 1995 r.; Dz.U.UE.L.1995.281.31; Dz.U.UE-sp.13-15-355 zm. Dz.U.UE.L.2003.284.1) oraz art. 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. „o ochronie danych osobowych”

Sąd pierwszej instancji w oparciu o te przepisy zdefiniował dane osobowe i wskazał, że w nocie powód utożsamiony został z (...) i wskazano jego imię, nazwisko, datę urodzenia, miejsce pracy na W. S. (2), data i miejsce jego urodzenia, imię ojca. Nota adresowana jest do W. S. (2) zawiera dane osobowe powoda i to zarówno w rozumieniu prawa europejskiego jak i prawa polskiego. Z noty wynika, iż (...) przekazywał informację na temat W. S. (2) i że to powód jest (...) mimo, że nie zbierał on, nie analizował i nie przekazywał on danych na temat powoda.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji podstawę do wskazanego sprostowania noty stanowi art. 8 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (2007/C 303/01; Dz.U.UE C z dnia 14 grudnia 2007 r.) art.51.4. Konstytucji RP, art. 24 § 1 zdanie drugie kodeksu cywilnego a także art. 35 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. „o ochronie danych osobowych”. Sam fakt nieprawdziwości informacji jest podstawą do sprostowania. Sąd wskazał, że zgodnie z normą szczególną tj art. 35 ust. B.1. ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. każdy ma prawo załączyć do zbioru dotyczących go dokumentów własne uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia, wyjaśnienia oraz dokumenty lub ich kopie. Dane już zawarte w dokumentach nie ulegają zmianie. Uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia, wyjaśnienia oraz dokumenty lub ich kopie dołącza się do zbioru dokumentów z oznaczeniem ich w sposób pozwalający na ich odróżnienie od dokumentów zgromadzonych przez I. P. w trybie art. 25.art. 35 b w związku z art. 7 ustawy o IPN. Niemniej nota nie stanowi dokumentu w rozumieniu art. 7 tej ustawy. Dlatego nota może podlegać sprostowaniu na ogólnych zasadach wynikających z powołanych wyżej norm zasadniczych.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że podstawą działalności IPN są dokumenty organów bezpieczeństwa państwa, wytworzone oraz gromadzone od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., a także organów bezpieczeństwa Trzeciej Rzeszy Niemieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Te dokumenty muszą dotyczyć zbrodni popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innej narodowości, represji z motywów politycznych lub działalności organów bezpieczeństwa. Zatem przedmiotem oddziaływania ustawy nie jest każdy dokument tylko mają szczególne znaczenie dla historii Polski dokumenty określone w art. 1 ustawy o IPN. Jednym z celów działania IPN jest gromadzenie i archiwizacja dokumentów określonych w art.1 w/w ustawy. Takie dokumenty z woli ustawodawcy stanowią bezcenną wartość dla poznania najnowszej historii Polski i już zawarte w tych dokumentach nie ulegają zmianie (art. 35b.1. zdanie drugie ustawy o IPN). Rozszerzanie zakazu sprostowań czy zmian na inne dokumenty w szczególności w tym na noty identyfikacyjne pozostaje w oczywistym konflikcie z art. 51.4 i art. 31.3 Konstytucji i art. 8.2. Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Nota identyfikacyjna jest bowiem współczesnym dokumentem, nie jest ona wytworzona przez organy bezpieczeństwa, nie ma charakteru źródłowego, jest ona dokumentem wtórnym wytworzonym na podstawie innych dokumentów i jest stwierdzeniem faktów wynikających z tych innych dokumentów. Biorąc pod uwagę Konstytucję, Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 35 b. 1 zdanie drugie ustawy o IPN należało dokonać ścisłej interpretacji wskazanego w ustawie pojęcia dokumentów. Celem i zadaniem ustawy jest archiwizacja, badanie i analizowanie dokumentów opisanych w art. 1.1) ustawy o IPN. Nota identyfikacyjna wydana na podstawie art. 32.1 wg. ówczesnego brzmienia ustawy o IPN (tj. wg. stanu na dzień 25.10.2005r.), jest efektem badań, a nie przedmiotem badań. Tym samym zdaniem Sądu pierwszej instancji dane wskazane w nocie nr (...) mogą być sprostowane erratą noty identyfikacyjnej w ten sposób, że w erracie wykreśli się słowa „S., W., (...) Zakłady (...) w N., 24.08.1941r. L., S.” Dołączanie dokumentów do wszystkich akt, gdzie znajduje się nota nie spełnia wymogów sprostowania danych (informacji). Sprostowanie polega na zmianie treści pierwotnej noty. Istotą sprostowania polega na wyeliminowaniu z obrotu dokumentu o określonej treści. Dołączenie dokumentów nie prostuje poprzedniej treści noty, nie eliminuje tej treści z obrotu. W przypadku sprostowania noty nikt nie będzie się mógł powoływać na notę w pierwotnym jej brzmieniu. Ona przestanie istnieć. Sprostowanie noty w żaden sposób nie zakłóci dyskusji historycznej. Skutkowało to uwzględnieniem żądania w tej części.

Za niezasadne natomiast sąd uznał roszczenia pozostałe do rozpoznania. Roszczenie o zobowiązanie strony pozwanej do zaniechania dalszego naruszania dóbr osobistych powoda poprzez zaniechanie udzielenia informacji, iż powód był tajnym współpracownikiem S. B. – pod pseudonimem (...) lub informacji z których taki wniosek mógłby wynikać Sąd Okręgowy oddalił albowiem nota identyfikacyjna była jedynym dokumentem, jaki wystawił IPN, a który naruszał dobra powoda. Obecnie w aktach IPN znajduje się wyrok Sądu Lustracyjnego. Ponadto w dniu 12 lutego 2015r zapadł wyrok, który stwierdził bezprawność działania pozwanego i który powód może również dołączyć do akt.

Brak jest podstaw do twierdzeń, że istnieje realne niebezpieczeństwo wydania w przyszłości podobnej noty. Nie ma więc obecnie realnego zagrożenia naruszania dóbr powoda przez IPN. Trudno sobie wyobrazić, aby IPN obecnie wystawił tego typu notę. Dalej idące roszczenia były ponadto zdaniem Sądu nieadekwatne do zakresu zarzutów postawionych IPN. Przedmiotem zarzutów jest wystawienie noty identyfikacyjnej i nie jest to proces o ustalenie czy powód był tajnym współpracownikiem. Tym zajmował się bowiem już Sąd Lustracyjny. Sąd Okręgowy wskazał nadto, że roszczenie o uzupełnienie noty identyfikacyjnej nr (...) o informację o prawomocnym wyroku Sądu Apelacyjnego w W. V Wydział Lustracyjny z dnia 27 czerwca 2006 r. zostało zgłoszone jako roszczenie ewentualne w przypadku nie uwzględnienia roszczenia o sprostowanie noty erratą. W związku z tym zdaniem Sądu bezprzedmiotowe było orzekanie o „uzupełnieniu noty”.

Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach w zakresie objętym orzeczeniem końcowym, sąd wskazał, że każda ze stron powinna pokryć koszty procesu po połowie. Z tego względu sąd wzajemnie zniósł wynagrodzenie pełnomocników, a w pkt. III opłatą od wygranej przez powoda części, obciążył Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku w zakresie pkt I i IV złożyła strona pozwana zarzucając naruszenie:

1. art. 24 § 1 zd. 2 k.c., w zw. z art. 7 pkt. 1, w zw. z art. 1 pkt 1), w zw. 2 art. 35b ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1575, dalej ustawa o IPN), poprzez ich błędną wykładnię, skutkującą uznaniem, że:

- żądanie wykreślenia z noty identyfikacyjnej nr (...) z dnia 12 października 2005r., wystawionej przez I. P. N., (...) przeciwko N. P., (...) w K. (BU Kr III (...)) danych osobowych powoda, poprzez trwałe połączenie z notą erraty jest czynnością potrzebną do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych powoda oraz, że jest to czynność dopuszczalna w świetle postanowień ww. ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1575),

- powodowi przysługuje roszczenie o wykreślenie danych z ww. noty identyfikacyjnej, w sytuacji gdy pozwany usunął skutki naruszenia dóbr osobistych powoda, poprzez opublikowanie przeprosin w prasie, a nadto powód skorzystał z prawa do załączenia do zbioru dotyczących go dokumentów informacji o treści wyroku z dnia 27 czerwca 2006 roku Sądu Apelacyjnego w W., V Wydział Lustracyjny, sygn. akt: V AL. 3/06, a także powód ma prawo do załączenia dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów oraz poprzez uznanie, że żądanie wykreślenia danych z w.w. noty jest środkiem adekwatnym do stwierdzonego naruszenia dobra osobistego,

2. art. 35 ust. 1 oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 922), w zw. z art. 71 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1575), poprzez ich błędne zastosowanie, w sytuacji gdy w działalności Instytutu Pamięci Narodowej nie stosuje

się przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych;

3) art. 3 ust. 2 Dyrektywy 95/46/W E, Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24

października 1995 r. „W sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych” (Dz.U.UE L z dnia 23 listopada 1995r.; Dz.U.UE.L.1995.281.31; Dz.U.UE-sp.13-15-355 zm. Dz.U.UE.L.2003.284.1), w zw. z art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1575), poprzez ich błędne zastosowanie, w sytuacji gdy Dyrektywa 95/46/W E, ma zastosowanie jedynie do takich procesów przetwarzania danych osobowych, które mają miejsce w ramach działalności znajdującej się w zakresie prawa Unii Europejskiej, zaś działalność Instytutu Pamięci Narodowej nie mieści się W zakresie prawa Unii Europejskiej, w rozumieniu art. 3 ust. 2 Dyrektywy 95/46/WE.

W oparciu o te zarzuty strona pozwana wniosła o :

1) zmianę zaskarżonego wyroku z dnia 10 stycznia 2017 roku, sygn. akt: I C 1772/13, w zaskarżonej części, tj. w zakresie punktu I i IV, poprzez oddalenie powództwa W. S. (1) o żądanie wykreślenia z noty identyfikacyjnej nr (...) z dnia 12.10.2005 r., wystawionej przez I. P. N. (...) przeciwko N. P., (...)W K. (BU Kr III (...)) danych osobowych powoda, ewentualnie o uzupełnienie WW. noty identyfikacyjnej o informację o prawomocnym wyroku z dnia 27 czerwca 2006 roku Sądu Apelacyjnego w W., V Wydział Lustracyjny, sygn. akt: V AL. 3/06 oraz o zasądzenie kosztów postępowania za pierwszą instancję według norm przepisanych, ewentualnie:

o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części, tj. w zakresie punktu I i IV oraz przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego i zważył co następuje:

Brak nowych okoliczności oznacza związanie, wynikającą z wydania wyroku częściowego z dnia 12 lutego 2015r i wydania przez tut. Sąd wyroku z dnia 3 września 2015r. sygn. akt I ACa 668/15, oceną bezprawności wydania W. S. (2) noty nr (...)z dnia 12 października 2005r., oraz przyjętym tamże skutkiem tj. naruszeniem dóbr osobistych powoda.

Można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego w Krakowie, że nota identyfikacyjna jest współczesnym dokumentem, nie jest ona bowiem wytworzona przez organy bezpieczeństwa, nie ma charakteru źródłowego, jest ona dokumentem wtórnym wytworzonym na podstawie innych dokumentów i jest stwierdzeniem faktów wynikających z tych innych dokumentów. Nie jest to więc dokument o jakim mowa w art. 1 pkt 1 ustawy o IPN.

Jak jednak wynika z niekwestionowanych ustaleń nota nr (...) została już wydana W. S. (2). Wydanie noty stanowiło wadliwą realizację obowiązku o jakim mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (według brzmienia Dz. 1998r. Nr.155 poz.1016 ze zm. Dz.U. 2005r. Nr .64poz.567 Wydanie tej noty stanowiło akt jednorazowy, który został już zrealizowany. Dysponentem noty jest obecnie pokrzywdzony a nie IPN. W aktach IPN znajduje się jedynie dokument pochodny stwierdzający jakiej treści wydano wcześniej dokument W. S. (2). Nie jest więc możliwe dołączenie przez IPN do noty wydanej W. S. (2) erraty. Brak jest definicji normatywnej erraty. Zgodnie zaś ze słownikiem Języka polskiego PWN errata to spis poprawek, sprostowanie omyłek. Strona pozwana nie popełniła omyłki lecz dokonała niezgodnej z prawem wadliwej oceny, że fakt współpracy powoda wynika z dokumentów służb bezpieczeństwa. Okoliczność współpracy powoda ze służbami potwierdziła wystawiając odpowiednią notę pokrzywdzonemu. Nie ma więc żadnych podstaw do sprostowania dokumentu , który jedynie potwierdza fakt wystawienia dokumentu W. S. (2). Ponadto wykreślenie danych powoda a więc anonimizacja dokumentu w części w jakiej obejmuje dane powoda powinno raczej zmierzać do zamazania danych a nie ich kolejnego przetwarzania na erracie. Wykreślenie byłoby możliwe na samym dokumencie a nie na dodatkowym załączniku, który wręcz powiela dane powoda poprzez ich dalsze złączenie z dokumentem i to jeszcze z dokumentem pochodnym a nie pierwotnym wydanym W. S. (2). Nakaz zawarty w zaskarżonym wyroku zmierzający do umieszczenia dodatkowego załącznika byłby więc fikcją i nie prowadzi do uchylenia skutków naruszenia dóbr powoda 9art. 24§1 zdanie drugie k.c. Ewentualne dołączenie erraty określonej w zaskarżonym wyroku do dokumentu pochodnego (który stwierdza treść noty wydanej W. S. (2)) nie doprowadzi do zakładanego przez Sąd pierwszej instancji celu tj zmiany treści pierwotnej noty i nie doprowadzi do zakładanego skutku sprostowania tj. wyeliminowania z obrotu dokumentu o określonej treści, który znajduje się w dyspozycji pokrzywdzonego. Co więcej fakt wydania noty został upubliczniony. Jednoznacznym zaś potwierdzeniem wadliwości skojarzenia danych powoda z (...) w wydanej notce może być dołączenie do akt (w których znajduje się wskazany dokument pochodny stwierdzający treść noty) wyroku częściowego, nakazującego przeproszenie powodowa za naruszenie jego dóbr osobistych, który stanowi widomy znak dla każdej osoby upoważnionej do przeglądania dokumentów dotyczących powoda, że IPN wydał notę niezgodnie z prawem. Powód może wystąpić do IPN o takie dołączenie . Nie da się jednak uchylić dyskusji historycznej dotyczącej powoda a przede wszystkim nie da się usunąć danych powoda z zasobu IPN skoro są one zawarte w dokumentach organów bezpieczeństwa państwa, wytworzonych oraz gromadzonych od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.,

Ustawa z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. poz. 428, z późn. zm.) dotyczyła także osób pomówionych publicznie o fakt współpracy z organami bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. Wyrok Sądu Lustracyjnego dołączono do akt IPN a niezależnie od tego treść wyroku jest podawana do publicznej wiadomości. Z wyroku tego wynika, że powód złożył prawdziwe oświadczenie lustracyjne. Ponadto do akt IPN dotyczących powoda mogą być dołączone wyroki Sądu Okręgowego i Apelacyjnego wydane w sprawie akt I C 1772/13(I ACa 668/15). Przede wszystkim wyrok wydany w sprawie I C 1772/13 nakazujący przeproszenie powoda stanowi swego rodzaju erratę skoro wynika z niego wprost, że w nocie identyfikacyjnej (...) wydanej W. S. (2) dokonano zapisu niezgodnego z rzeczywistym stanem, iż z dokumentów organów bezpieczeństwa państwa wynika, że powód miał być tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa, mimo, że do takiej konkluzji nie było wystarczających podstaw.

Niewątpliwie dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki wytworzone oraz zgromadzone przez organy bezpieczeństwa państwa, organy więziennictwa, sądy i prokuratury stanowią dokumenty historyczne i nie jest dopuszczalne dokonywanie w nich jakichkolwiek zmian, co najwyżej do archiwum. P.przekazuje się dokumenty wytworzone w toku postępowań prowadzonych przez sądy w sprawach, o których mowa w ustawie z dnia 18 października 2006 r. albo też możliwe jest załączenie własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz załączenie dokumentów lub ich kopie w tym także przez osoby trzecie a więc także przez powoda. Dane już zawarte w dokumentach historycznych nie ulegają zmianie. Zamieszczenie danych osobowych powoda w dokumentach archiwalnych jest faktem, choć nie dają one podstawy do przypisania powodowi faktu współpracy ze służbą bezpieczeństwa. Nie jest dopuszczalne usunięcie zupełnie danych osobowych powoda z zasobów IPN. Wobec skutków wydania powołanych wyroków i uznania, że powód nie był współpracownikiem służb powinien być on uznany za osobę trzecią w rozumieniu art. 36 ustawy o IPN (chyba, że zostanie uznany za pokrzywdzonego w rozumieniu tej ustawy). Dokumenty zawierające dane o powodzie mogą być w niezbędnym zakresie i w sposób nie naruszający jego praw, wykorzystywane nadal przez organy władzy publicznej oraz przez inne instytucje, organizacje i osoby w celach tam wskazanych. Nie mogą być więc usuwane.

Oczywiście rozpoznawane żądanie powoda nie dotyczy sposobu przetwarzania danych przez IPN opartego na art. 71 ustawy a więc nie dotyczy np. rejestrów w tym informatycznych tworzonych na bazie rejestrów służb. Żądanie dotyczy jednak wydanej już noty a więc czynności już dokonanej („skonsumowanej”). IPN nie jest już dysponentem dokumentu kwestionowanego przez powoda, nie jest więc możliwe dokonanie przez IPN trwałego połączenia erraty z notą, która już została wcześniej wydana innej osobie. Żądanie powoda nie zmierza też do skierowania do W. S. (2) odpowiedniego sprostowania informującego, że udostępniona mu nota została wytworzona bezprawnie. Stwierdzenie zaś w dokumentacji IPN jakiej treści wydano dokument W. S. (2) nie może być zmienione skoro obiektywnie taki dokument (bez erraty) wydano pokrzywdzonemu. Sąd Apelacyjny zwraca uwagę na podobieństwo wydania noty do zaświadczeń wydawanych w trybie art. 217 k.p.c., które stanowią formę urzędowego potwierdzenia określonych faktów lub stanu prawnego. Jeżeli zaś stan faktyczny (dane posiadane przez organ) nie pozwalał na wydanie określonego zaświadczenia (noty), to w wypadku ponownego żądania o udostępnienie danych powinna nastąpić odmowa wydania zaświadczenia (w tym przypadku kolejnej noty) ewentualnie także możliwe jest poświadczenie, że wcześniej wydane zaświadczenie wydano wadliwie. Brak jest jednak podstawy do wykreślenia czy niszczenia danych we wcześniej wydanym zaświadczeniu, szczególnie jeżeli organ takim dokumentem już nie dysponuje a jedynie dokumentem pochodnym stwierdzającym treść wydanego wcześniej poświadczenia (noty).

Sąd Apelacyjny nie podziela jednak stanowiska strony pozwanej, że działalność I. P. N. nie mieści się w zakresie prawa Unii Europejskiej. Na podstawie art. 72 ustawy o IPN organ ten przetwarza dane osobowe, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. Nr 133, poz. 883). Ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych jest zaś jednym z praw podstawowych (Art. 8 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 16 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Wprawdzie kwestie dotyczące bezpieczeństwa publicznego, obronności, bezpieczeństwa państwa w dziedzinie prawa karnego nie wchodzą w zakres stosowania prawa wspólnotowego, niemniej dalsze przechowywanie danych osoby, która nie

jest objęta zbiorem zastrzeżonym i nie naruszyła porządku prawnego stanowiło przetwarzanie danych w rozumieniu obowiązującego w dacie wystawienia noty art. 2 lit. b) Dyrektywy 95/46/WE skoro dotyczył on zestawu wszystkich operacji dokonywanych na danych osobowych jak np. gromadzenie, rejestracja, przechowywanie”. Dyrektywa ta jednak zezwalała na przetwarzanie danych osobowych do celów historycznych i naukowych pod warunkiem zapewnienia przez Państwo Członkowskie odpowiednich środków zabezpieczających. Systemy przetwarzania danych mają szanować podstawowe prawa i wolności, szczególnie prawo do prywatności obywateli UE. Dyrektywa była skierowana właśnie do Państw Członkowskich, które winny ustanowić odpowiednie środki zabezpieczające dla danych przechowywanych przez dłuższe okresy dla potrzeb historycznych i naukowych. Państwa członkowskie nie były jednak zobowiązane tą dyrektywą do zapewnienia możliwości aktualizowania czy też zapewnienia możliwości usunięcia lub poprawienia danych w dokumentach przechowywanych wyłącznie dla potrzeb badań historycznych. Zbiory przejęte i aktualnie administrowane przez IPN mają zaś charakter przede wszystkim historyczny. Ich zgromadzenie służy realizacji zadań i spełnianiu celów wskazanych w preambule do ustawy. Okoliczność więc, że dane powoda przetwarzane są przez IPN albowiem znalazły się one w dokumentach historycznych w tym rejestrach i kartotekach wytworzonych oraz zgromadzonych przez organy bezpieczeństwa państwa nie narusza samo w sobie prawa UE, które pozwala dla celów historycznych przetwarzać dane osobowe, byleby przetwarzanie zapewniało odpowiednią ochronę dóbr osobistych. Oznacza to, że administrator danych osobowych (w tym przypadku IPN) może poprzez przetwarzanie danych osobowych realizować cel prawnie usprawiedliwiony, co jednak nie przesądza możliwości uznania naruszenia prawa do prywatności czy naruszenia dóbr osobistych w wypadku przetwarzania danych osobowych (udostępniania tych danych innemu podmiotowi) bez zgody osoby, jeżeli udostępnienie nastąpi w sposób naruszający cel prawnie usprawiedliwiony (por. wyrok NSA z dnia 6 czerwca 2005r. sygn.. akt I OPS 2/05 ONSA i WSA 2006 nr 2). Nie ma jednak potrzeby udzielania powodowi na tej podstawie ochrony w sposób wskazany w zaskarżonym wyroku skoro żądanie powoda z przyczyn wyżej podanych nie jest adekwatne do stwierdzonego naruszenia dóbr a przede wszystkim sposobu naruszenia tj wydania noty W. S. (2). Ponadto we wcześniejszym wyroku uznano, że wystarczające dla usunięcia skutków naruszenia jest opublikowanie przeproszenia. Możliwe zaś roszczenie o zadośćuczynienie za krzywdę wywołaną naruszeniem uległo przedawnieniu.

Należy też przypomnieć, że Trybunał Konstytucyjny oceniając zgodność z Konstytucją norm ustawy o IPN uznał, że art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w związku z art. 6 ust. 2 i 3 oraz z art. 36 i art. 43 zdanie pierwsze tej ustawy oraz w związku z art. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi jest niezgodny z art. 47 oraz art. 51 ust. 3 i 4 Konstytucji. w zakresie, w jakim pozbawia osoby zainteresowane - inne niż pokrzywdzony - prawa załączenia do zbioru dotyczących ich dokumentów własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz dokumentów lub ich kopii (zob. wyrok T.K. z dnia 26 października 2005 r. K 31/04 Dz.U. 2005 nr 222, poz. 1914). Trybunał stwierdził, że żaden interes państwa nie może sankcjonować i usprawiedliwiać zachowywania w urzędowych dokumentach i zbiorach danych informacji nieprawdziwych, niepełnych, czy zebranych w sposób sprzeczny z ustawą. Trybunał jednak także wskazywał, że z uwagi na charakter historyczny dokumentów nie może wchodzić w grę usunięcie danych zawartych w tych dokumentach. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, funkcja gwarancyjna normy konstytucyjnej może być zrealizowana w przypadku zagwarantowania zainteresowanym prawa do sprostowania informacji. Osoby niebędące pokrzywdzonymi, powinny mieć prawo do załączenia do zbioru dotyczących ich dokumentów własnych uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz dokumentów i ich kopii. Przepis art. 51 ust. 3 i 4 Konstytucji nie wymaga więc konieczności usuwania danych powoda a co najwyżej - w przypadku ewentualnych wątpliwości co do znaczenia i kontekstu powiązania danych powoda z dokumentami dotyczącymi (...)dołączenia dokumentów wskazujących, że dokumenty służb bezpieczeństwa nie są wystarczające do przypisania powodowi faktu współpracy z tymi służbami. Możliwa jest też anonimizacja danych powoda w wypadku dalszego udostępniania (przetwarzania) danych ze zbiorów archiwalnych jeżeli udostępnienie tych danych archiwalnych byłoby sprzeczne z celem ustawy. Jak jednak wyżej wskazano nie ma jednak możliwości pełnego wyeliminowania danych powoda z dokumentów w tym także z dokumentów stwierdzających fakt udostępnienia danych powoda osobom trzecim jak i nie ma potrzeby czynienia zmian na dokumentach stwierdzających (już dokonany) sposób udostępniania danych powoda osobie pokrzywdzonej. Sprostowanie w sposób określony przez Sąd Okręgowy tj erratą poprawiającą dokument pochodny doprowadziłoby do sprzeczności z treścią dokumentu głównego

wydanego w przeszłości mimo, że jedyny cel pozostawienia dokumentu w IPN dotyczy właśnie potwierdzenia faktu wydania wcześniej noty W. S. (2). Strona pozwana nie ma możliwości uzupełnienia już wydanej noty albowiem nie jest już dysponentem noty. Z tych względów roszczenie nie mogło zostać uwzględnione.

Apelacja strony pozwanej zmierzała także do oddalenia powództwa ewentualnego tj powództwa o uzupełnienie ww noty identyfikacyjnej o informację o prawomocnym wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 czerwca 2006 roku, V Wydział Lustracyjny, sygn. akt: V AL. 3/06. W przypadku uwzględnienia żądania głównego nie jest wydawane w stosunku do żądania ewentualnego żadne orzeczenie. Jakkolwiek Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu wskazał, że bezprzedmiotowe było orzekanie o żądaniu ewentualnym to jednak wydał wyrok końcowy oddalający powództwo w pozostałej części a więc także w odniesieniu do żądania ewentualnego i nie ograniczył rozstrzygnięcia do żądania głównego. Nie ma to jednak istotnego znaczenia skoro niesporne jest , że wyrok z dnia 27 czerwca 2006 został dołączony do zasobu a więc roszczenie zostało zaspokojone. Dodatkowo powód tego wyroku nie zaskarżył.

Z przyczyn wyżej wskazanych apelacja dotycząca orzeczenia uwzględniającego żądanie sprostowania w formie erraty do noty identyfikacyjnej jest zasadna. Wobec powyższego, podzielając stanowisko apelującego o naruszeniu art. 24§1 zdanie drugie k.c. w zw. z art. 35b ustawy o IPN, Sąd Apelacyjny zmienił na podstawie art. 386§1 k.p.c. zaskarżony wyrok oddalając powództwo także co do żądania zobowiązania strony pozwanej do podjęcia czynności wykreślenia danych powoda w nocie identyfikacyjnej nr (...) erratą połączoną z notą identyfikacyjną z dnia 12 października 2005 r. (BU Kr III (...)). Dalej idące żądanie apelacji w tym także zmierzające do zasądzenia na rzecz strony pozwanej kosztów oddalono na podstawie art. 385 k.p.c.

Mimo uwzględnienia apelacji w zasadniczej części Sąd Apelacyjny uznał , że zachodzi podstawa do odstąpienia od obciążenia powoda kosztami ze względu na charakter sprawy. Niewątpliwie bowiem to strona pozwana dała powód do wytoczenia powództwa a wystawienie noty i pozostawienie a dokumentach treści noty wystawionej W. S. (2) mogło wywołać u powoda przekonanie zasadności żądania zmierzającego do sprostowania dokumentu pozostawionego w aktach sprawy erratą. Z tych względów zasady słuszności przemawiają za zastosowaniem art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c.

SSA Sławomir Jamróg SSA Anna Kowacz-Braun SSA Jerzy Bess